

Venusins digt *In regiam navem Victor*

Mellem den 17. april og den 20. juli 1599 foretog Christian IV en længere sørejse til Rusland nord om Nordkap. Den 22-årige konge ville først og fremmest markere over for Sverige, hvem de dengang udforskede nordskandinaviske ødemarker tilhørte. Måske bidrog rejsen til, at Norge i dag har fælles grænse med Rusland.

Kongen klarede skærene om bord på sin todækker med det symbolske navn Victor, dvs. ”sejrherr”. Han stod selv ved roret og lod sig kalde “Kaptajnen”. Adelsmanden Sivert Grubbe, en af de medrejsende, beretter udførligt om rejsen i sin dagbog (→ online). Den farefulde rejse har bl.a. afstedkommet en spændende lille artikel, i hvilken det på overbevisende måde påvises, at Victor ikke, som hidtil antaget, gik tabt for evigheden, da hun blev ophugget som tømmer i 1636. Skibet blev nemlig forinden gengivet på et kobberstik (→ online).

Victor gav ikke kun inspiration til billedkunst, men også til præsten ved Helligåndskirken i København. Han hed egentlig Jon Jakobsen, men foretrak kunstnernavnet Venusin. Denne københavnske præst skrev et lille latinsk lejlighedsdigt, formodentlig kort efter kongens hjemkomst til hovedstaden. Digtet er bevaret i to afskrifter. Grubbe, der var en af digterens tidligere studiekammerater, optegnede det i sin dagbog, og Venusins famulus Peder Hansen indførte det i sin håndskrevne brevbog sammen med 76 andre af Venusins digte (NKS 271,8°). Digtet er kun blevet optrykt en enkelt gang efter Grubbes dagbog og har derudover aldrig vakt nogen interesse inden for forskningsverdenen. De tre latinske distika er her for første gang gendigtet på forfatterens modersmål:

In regiam navem Victor

*Victor ego ventosque truces vastasque Charybdes
Atque alias toto quæ metuanda salo,
Nil metuo, nec enim nomen sine numine faustum
Contigit, hoc sorti competat usque meæ.
Auspiciis, invicte, tuis, Christiane, tuisque,
Christe Deus, victrix per mare semper eam!*

Til ære for kongeskibet Victor

Til sejr blev jeg døbt: Vild vind, Charybdiskæmper
Og andre saltvandstrusler, mig kan intet skræmme,
Thi et velsignet navn kan kun af guder gives,
Og skæbnen har endnu ej dette gjort til skamme.
O ubetvungne Christian, gudelige Kristus,
Lad mig ved Eders ror mod evig sejr sejle!

Venusin lader først Victor præsentere sig selv. I det smukke indledende vers fremhæves navnets to stavelser ved ydre v-allitteration og indre t-allitteration (*Victor*, *ventos*, *vastas*). Vi kan fornemme, hvordan bølgerne i det nordlige Atlanterhav langsomt rejser sig, efterhånden som skibet nærmer sig rejsens farligste passage. Det ligger der, hvor *vastas Charybdes* befinder sig.

Ifølge Homer (Odysseen XII,73) sejlede Odysseus gennem et stræde, der lå mellem Charybdis og Skylla. I den græske mytologi var Skylla en nymfe, som manden Glaukos var forelsket i. Han bad troldkvinden Kirke om en elskovsdrik, men hun var forelsket i ham og blev jaloux. Derfor forvandlede hun sin rival til et frygtindgydende monster med en masse grimme ben og hoveder. Charybdis var for sit vedkommende datter til Poseidon og Gaia. Hun var altid sulten og åd Herakles' kvæg. Til straf anbragte Zeus hende på bunden af et ikke nærmere specificeret stræde. Her åd hun havet og skibene tre gange om dagen.

Det er den mytologiske baggrund for digtets første vers. Charybdis nævnes i almindelighed altid sammen med Skylla, men her nøjes Venusin med den grådige datter til Havet og Jorden. Spørgsmålet er, om vi i dette digt skal forestille os *vastas Charybdes* som dybe afgrunde, høje klipper eller noget helt andet. Adjektivet *vastas* antyder, at der er tale om noget stort, noget kæmpeagtigt. Det gådefulde stræde er ofte blevet identificeret med Messina-strædet, men Homer lader med vilje sin læser i det uvisse. Der er intet til hinder for at placere strædet ved det iskolde Nordkap eller for den sags skyld identificere det med det rolige Øresund.

I Venusins digt giver det frygtløse skib en etymologisk forklaring på sin selvtillid. Det betragter sit navn som en guddommelig gave og føler derfor, at den, der bærer det, er under guddommelig beskyttelse. Sammenhængen mellem navn og gud fremhæves ved navneligheden mellem *nomen* og *numen*, men også ved femdobbel m-allitteration (*metuo*, *enim*, *nomen*, *numine*, *faustum*). Victor Hugo med det pudsige fornavn tilføjede et tredje led ved at kalde et af sine digte for *Nomen*, *numen*, *lumen* (Contemplations XXV). Navn, gud og lys dannede i hans og Venusins øjne en treenighed.

Under Renæssancen arbejdede humanisterne med navnesymbolik, men Venusin gik på dette område længere end nogen anden dansk digter. En stor del af hans digte består således af sindrige anagrammer, bl.a. to stilet til Tycho Brahe, som han gennem hele sin tilværelse var monomanisk optaget af og til at begynde med tilbad som en frelser. Venusin ombyttede bogstaverne i *Tuco Brahe* til henholdsvis *Tu cor habe* (Du, hav hjerte, dvs. "Vær modig") og *Hoc ut herba* (Dette er som græs, dvs. "Du er forgængelig som et græsstrå"). Digtene foreligger nu endelig på tryk med tysk oversættelse og kommentar (Andersen 2007: 375-376).

I de to afsluttende vers af digtet om Christian IV's sørejse henvender skibet sig til to beskyttende instanser, Gud og kongen. De sidestilles ikke kun på grund af navneligheden (Christian er afledt af Kristus), men også ved gentagelse af possessivpronomenet *tuis*. Der er imidlertid en væsentlig forskel på den ube-

sejrede, men dødelige Christian og mennesket Kristus, der genopstod fra de døde som gud. Participiet *invictus* kan ikke betragtes som en smigrende hyldest til kongen. I 1599 havde den unge monark ganske vist endnu ikke oplevet noget militært nederlag, men han havde heller ikke udført nogen nævneværdig bedrift.

Med den negative forstavelse *in-* gør Venusin opmærksom på, at kongen endnu ikke har foretaget sig noget særligt og at de afgørende slag ligger forude. Dem tabte Christian IV senere på stribe. Han blev endda bedraget af sin egen elskerinde eller "bislopperske", som man sagde dengang. Samme ydmygelse overgik også kongens ærkefjende. Hvad participiet *invictus* angår, så er roden *victus* knyttet leksikalsk til skibet selv. Der er ikke langt fra *invictus* til *in Victore*. Participiet minder os om, at kongen under rejsen befandt sig om bord på skibet, at hans liv var i Victors hænder. I modsætning til Titanic klarede skibet sin jomfrurejse gennem de nordlige farvande. Det vandt slaget mod havets mange farer og levede derved op til sit symbolske navn.

De to sidste vers er ønsketænkning i konjunktiv. Efter nogle vers om den heldigt overståede sejlads vender skibet blikket mod fremtiden og udtrykker håb om evig sejr med kongen og Gud ved roret. Venusins drøm gik ikke i opfyldelse. Et kvart århundrede senere blev Jylland besat af fremmede tropper, og Danmark var dengang lige ved at blive slettet fra verdenskortet, for evigt. Med afstand kan vi i dag sige, at ophugningen af Victor var forbundet med tragisk symbolik. Den konkrete ophugning af Christian IV's imperium begyndte ganske vist først i 1645, men allerede i 1636 stod det klart, at det kun var et spørgsmål om tid, før det syge legeme gik i opløsning. Efter nederlaget ved Lutter am Barrenberge i 1626 var Sverige Nordens nye stormagt. Derfor mistede den forrige stormagt engang for alle enhver interesse for Venusins forhåbningsfulde digt. I virkeligheden var alt, hvad humanisten havde skrevet, for længst gemt godt og grundigt væk. Da han på mystisk vis forsvandt i 1608, blev hans mest revolutionære skrift desuden efter alt at dømmes tilintetgjort af en af hans fjender.

Efter at have henvendt sig til Gud og kongen vender skibet tilbage til sig selv og benytter første person ental (*eam*). Første og sidste ord danner således en symmetrisk ramme om digtets indre. Det sidste halvvers indeholder digtets budskab, der i ordret oversættelse lyder således: "Gid jeg som sejrende kvinde altid måtte sejle over havet!" Skibet ender med at skifte navn, køn og skikkelse ved at blive personificeret i kvinden *Victrix*. Den overraskende pointe hænger grammatisk sammen med, at skibet betegnes med et hunkønsord (*naves*). Kønsskiftet understøttes vokalisk ved overgangen til en feminin i-asonans. Den forekommer i seks ord i træk (*auspiciis*, *invicte*, *tuis*, *Christiane*, *tuisque*, *Christe*). Det vellykkede slutvers samler alle digtets kunstfulde bogstavkombinationer i et klangrigt ekko (*victrix mare semper eam*).

Når man kender Venusin, ved man, at hans tekster aldrig kun er leg med bogstaver og at der altid gemmer sig et dybere budskab under overfladen. Det lille digt om Victor er ingen saglig rejsebeskrivelse, ligesom kobberstikket ikke er noget fotografi af Victor på vej mod Nordkap. Det er lykkedes en brilliant for-

sker at identificere en skægbærende person som Christian IV. Bag ham står der en mand med løftet sværd. Det er sandsynligvis en allegori for krigsguden Mars, som kongen betragtede som sin bevogter ifølge en historiker, der kender Christian IV bedre end nogen anden.

Sørejseren er kun digtets umiddelbare tema. Hvis vi læser de seks vers gennem en krystalkugle, tegner indholdet sig helt anderledes. Kaptajnen styrer i så fald ikke kun en todækker med højen mast, men et helt kongerige. Med nogle bestemte brilleglas, der p.t. er uopdrivelige i København, kan man tydeligt se, at Victor er en allegori for Danmark. Det er den egentlige grund til, at skibet forvandler sig til kvinde. Alle lande er hunkøn i poesi, også det, der har ligget og gynget ved bølgen blå, lige siden Saxo kronede Humbles søn til konge af Danmark. Da Tycho Brahe i 1597 tog afsked med sit fædreland, skrev han i Hamborg en gribende elegi til Dania. I det berømte digt fremstillede videnskabsmanden kongeriget som en utaknemmelig elskerinde, der ikke havde værdsat hans person og hans tjenester. Efterfølgende valgte han en ny bislopperske ved navn Alemannia og blev i 1601 højst sandsynligt myrdet som følge af et komplot. Der var muligvis tale om jalousi. Men det er en helt anden sag. Der vil blive redegjort herom på denne hjemmeside, hvis det viser sig, at dansk censur fungerer lige så godt i det 3. årtusinde som i Christian IV's tid. Foreløbig er et par artikler om mordet på Tycho Brahe blevet afvist omkring 20 forskellige steder i Danmark, men der er endnu et spinkelt håb om udgivelse i den formodede morders hjemland. Samme persons nysgerrige landsmænd bedes derfor væbne sig med tålmodighed lidt endnu eller rejse til Prag, hvor der den 15. december vil blive holdt et epokegørende foredrag om mordet på Tycho Brahe.

I 1599 kunne den danske konge kun bryste sig af en eneste bedrift. Han havde et par måneder efter sin tronbestigelse forjaget en hovmodig lensmand ud af Danmark. Hvordan umedgørlige undersætter dengang blev behandlet, fremgår også af Sivert Grubbes dagbog. Den 14. maj ankom Victor til et af imperiets allerfjerneste sogne, Vardø ikke langt fra Murmansk. Her var en af universitetets ukuelige studerende blevet udnævnt til præst. Han havde forinden været famulus for Anders Krag, en af Tycho Brahe og Venusins bedste venner. Denne problematiske universitetsprofessor omkom ved en mærkelig ulykke den 8. juni 1600 i en alder af kun 47. Han var kendt for sine radikale synspunkter og sluttede alle sine skrifter med at citere Terents' bevingede ord: *Veritas odium parit*, "Sandhed avler had".

Om den modige mands frisindede holdninger også fik mere alvorlige konsekvenser et års tid efter den farlige sørejse, er en anden sag. Den epidemi, der udbrød blandt uønskede danske humanister i begyndelsen af det 17. århundrede, er aldrig blevet undersøgt. Et par måneder efter Tycho Brahe døde også Anders' storebror Niels. Han havde brugt den meste af sin tid i diplomatiets tjeneste, selv om han i sin egenskab af kongelig historiograf egentlig skulle have skrevet Danmarkshistorie. I stedet udgav han bøger, bl.a. om det fjerne Sparta. I et digt bebrejdede Tycho Brahe ham, at han ikke interesserede sig mere for fædrelandet.

dets fortid. Astronomen understregede dog samtidig, at det formodentlig var mere risikabelt at skrive om Danmarks fortid end om Sparta.

Hvor dødbringende embedet som historiograf dengang var, kunne videnskabsmanden næppe forestille sig. Efter det tragiske efterår i Prag gentog historien sig i Sorø, hvor Niels Krag og Venusin forsvandt fra jordens overflade med 6 års mellemrum. De var begge tidligere venner af Tycho Brahe og arbejdede i en årrække som professorer ved Københavns Universitet. Samtidig var de historiografer i kongens tjeneste og varetog dette embede, indtil de blev væk, Niels Krag fra 1595 til 1602, Venusin fra 1602 til 1608. Kort før slutningen af deres karriere som historiograf blev de begge uden varsel forflyttet til Sorø, hvor de forsvandt som dug for solen efter nogle måneder. I ingen af tilfældene vides der noget om deres dødsårsag, og Venusins lig blev aldrig fundet. Han forsvandt lige så sporløst som Uranieborg. På Hven var der ikke var så meget som en mursten tilbage, da forskellige internationale undersøgelseskommissioner endelig fik adgang til øen efter Christian IV's død.

Om stemningen i Danmark omkring 1600 skrev Shakespeare et velkendt drama, der kun sjældent fortolkes som en samtidsfabel. Der er heldigvis ved at komme skred i forskningen. Foreløbig er kun en af dramaets figurer blevet identificeret. Det drejer sig om Horatio, kongens rådgiver, der synes at svare til Venusin. Humanistens tilnavn er ikke kun ment som en hyldest til den kongefjendtlige modstandsbase Hven, men også til den romerske digter Horats. Han kom fra Venusia i Syditalien, i dag Venosa. At Venusin beundrede Horats, vidste man dengang i mange lærde kredse rundt omkring i Europa. Hvad der foregik inden for Kronborg og andre danske slottes tykke mure, kunne man i udlandet til gengæld kun gisne om. Tycho Brahes død fik sikkert mange gamle rygter til at blusse op igen.

Selv om nogle heroiske historikere har beskrevet Christian IV's fundamentalistiske og imperialistiske politik på fortræffelig måde, er det her ikke helt overflødigt at genopvække minderne fra et af Danmarkshistoriens mørkeste kapitler. Den nationalistiske historieskrivning, der har en skæbnesvanger indflydelse på den brede befolknings forståelse af Christian IV's regeringsperiode, har nemlig en udpræget tendens til forskønnelse af virkeligheden og til forbigåelse af den undertrykkelse, der reelt fandt sted i Danmark og i de områder, der gennem tiderne var blevet indlemmet i det danske imperium. Frihedskampen var mest markant i de territorier, der var kommet under dansk besættelse på voldelig måde. Den tysktalende del af Slesvig-Holsten var næsten altid fjendtlig stillet over for kongen, og Gotland havde siden Valdemar Atterdags nedslagtning af lokalbefolkningen i 1361 stræbt efter genforening mod Sverige, øens "rette moder", som en lokal modstandskæmper udtrykte det på befrielsesdagen.

For sit vedkommende valgte Venusin en særlig form for litterær guerillakrig mod tyranniet. Han gav sig til at skrive tvetydige tekster, der ved første øjeblik ser tilforladelige og endda kongevenlige ud, men som ved nærmere undersøgelse er ubarmhjertige anklager mod Christian IV's repressive politik. *Den*

Hvenske Krønike fra 1603 er det bedste, men ikke eneste eksempel på digterens specielle skrivemåde, men det ville her føre for vidt at komme nærmere ind på denne komplicerede og endnu ikke helt afkodede fortælling. Venusin er i øvrigt ikke den eneste repræsentant for datidens litterære guerillakrig. En af hans elever førte efter 1608 kampen videre i et af de besatte områder. Der kommer mere end om ham i en endnu ikke trykfærdig bog om Gotland.

Det fremgår allerede af titlen *In regiam navem Victor*, at det lille digt ikke er en hyldest til kongen, men til skibet. Ligesom Victor var Danmark omgivet af vand. Det er en af grundene til, at skibet kunne anvendes som metafor for hele riget. På nøjagtig samme måde repræsenterer Hven i overført betydning hele Danmark i *Den Hvenske Krønike*.

Sivert Grubbe forklarer i indledningen af sin rejsebeskrivelse, at kongen ville kaldes kaptajn og under livsstraf forbød nogen at kalde ham anderledes. Han fik senere rigelig lejlighed til at udvikle sine tyranniske tilbøjeligheder. Forbudet vidner om, hvor stor vægt der dengang blev lagt på navnesymbolik. Kongens forgænger havde med autoritære midler gennemtvunget en anden vigtig navneforandring. I 1577 omdøbte Frederik II Krogen til Kronborg, dog ikke under livsstraf. I den karakterløse herskers regeringstid slap genstridige lovovertrædere med en beskeden bøde. De skulle aflevere en god okse til kongen.

Ud over Victor, Christian og Kristus forekommer der kun et andet proprium i Venusins digt, Charybdis. Ordet fremhæves dels ved udeladelsen af Skylla, dels ved placeringen i slutningen af første vers. Charybdis står i dette vers over for Victor, som om det drejede sig om en duel. På grund af det tvetydige adjektiv *vastas* skal man her ikke nødvendigvis forestille sig Charybdis som en dyb afgrund. Det kan ligeså godt være en høj klippe. Hvis der er tale om en personifikation, må Charybdis være en kæmpe. Flertalsformen insinuerer, at der muligvis er andre kæmper af mandligt køn. Hvorom alting er, så skal vi se, om Venusin her nok hentyder til Tycho Brahe.

I *Hundredvisebogen*, som Vedel udgav i 1591, handler den vigtigste af viserne om Hven, hvor der foregår et sagnhistorisk slag mellem nogle kæmper. En af dem er den stolte Hogen, som Vedel i et latinsk hyldestdigt til Hven på symbolsk måde sammenligner med Tycho Brahe. Vedel var Niels Krag's uofficielle forgænger som historiograf fra 1580 til 1594 og slap i levende live fra den farlige opgave inden Christian IV's magtovertagelse. Vedel betragtede sin ven Tycho Brahe som en stolt kæmpe og understreger i et smukt vers, at Hvena er en "fostermoder rig på gigantiske mænd" (*Hvena giganteis dives alumna viris*). I Vedels øjne talte Hogen i sagnhistorisk fortid og Tycho Brahe mellem 1576 og 1597 til Hvenas sønner. Som digter forstod præsten ved Helligåndskirken Vedels budskab. Da ingen kendte hans herkomst, antog han navnet Venusin for at antyde, at han også hørte til de gigantiske mænd fra Hven. Intet tyder på, at han virkelig var født på den lille ø. Tre gange hævder han det selv, bl.a. i *Den Hvenske Krønike*, men det drejer sig muligvis om en symbolsk iscenesættelse.

I 1599 var Tycho Brahe den eneste kæmpe, Christian IV havde besejret, men denne sejr er et utilstrækkeligt grundlag for at identificere Charybdis med den dengang landflygtige videnskabsmand. Mistanken om, at det i Venusins digt drejer sig om en reference til Tycho Brahe bekræftes imidlertid af *Den Hvenske Krønike*. Her optræder der i slutningen en gådefuld figur ved navn Karl Høvde. Han forsøger at bemægtige sig Hven med krigsmagt, men bliver af lokalbefolkningen dræbt, mens ”han sidder ved retten”. Da det lille eventyr sprudler af kodede hentydninger til samtiden og specielt til Tycho Brahe, er det oplagt, at denne figur også genspejler en historisk person.

Umiddelbart kan det mislykkede angreb på Hven fortolkes som en profeti om, at Danmark kan klare sig selv, hvis hertug Karl skulle finde på at angribe landet. I 1603 var der overhængende fare for krig mellem Sverige og Danmark. Hertug Karl havde dengang siddet ved magten i nabolandet siden 1600, men han var af dynastiske grunde endnu ikke blevet officielt kronet. Det skete først i 1604. Et af de almindeligste symboler på kongelig magt er løven. I 1603 var Karl altså endnu ikke ”løve”, selv om han på moderlig side nedstammede fra den fornemme Leijonhuvud-slægt. Karl Høvde kan forstås om en satirisk hentydning til hertug Karl, der kun var et ”hoved”, dvs. et fæhoved. Han var en Leijonhuvud uden kongeligt løveformat.

Nu står der imidlertid i *Den Hvenske Krønike*, at Karl Høvde blev slået ihjel, mens han sad ved retten. Dette underlige udtryk kan forstås på mange måder. To af fortolkningsmulighederne peger i retning af Tycho Brahe.

Den umiddelbare grund til, at han forlod Danmark, var nogle anklager, der på direkte eller indirekte foranledning af den nykronede konge blev rejst imod ham. Tycho Brahe stod i 1597 for retten og blev på symbolsk måde dømt til døden *in contumaciam*. Da den anklagede nåede at flygte til Tyskland, blev det officielle retssag opgivet. Muligvis var situationen før flugten blevet så kritisk, at Tycho Brahe rent faktisk risikerede at blive lynchet af den københavnske pøbel, som hans fjender havde hetzet op imod ham. Han var klar over, at der ved et fysisk overfald ikke var nogen hjælp at hente fra kongens soldater. Snarere tværtimod.

Nutidens skødesløse diktaturer efterlader altid en vis mængde kildemateriale efter deres tyranners afsættelse eller død, således at demokratiske forskere efterfølgende kan rekonstruere historiens gang. Christian IV’s håndlangere havde i sin tid et halvt århundrede til at tilintetgøre alle spor efter den forhadte videnskabsmand, og vi må i dag konstatere, at de gik til værks med dansk grundighed. Vi ved stort set intet om Tycho Brahes sidste dage i København.

Det skal bemærkes, at *Den Hvenske Krønike* ikke angiver, at Karl Høvde stod for retten, men at han sad ved retten. Formuleringen kan helt konkret forstås på den måde, at figuren blev dræbt under en middag. Efter Murens Fald blev nogle hår- og skægprøver fra graven i Prag udleveret til Danmark af det tjekkiske nationalmuseum. De har vist sig at indeholde så usædvanlig meget kviksølv, at der ikke længere består nogen som helst tvivl om, at Tycho Brahe

døde af forgiftning. Visse royalistiske forskere forestiller sig, at det skete ved en ulykke. Hvis det en skønne dag lykkes dem at sandsynliggøre denne hypotese, må en skeptisk republikaner se i øjnene, at Tycho Brahe er den eneste person i verdenshistorien, der ved en beklagelig fejltagelse kom til at forgive sig selv med en hjemmelavet kviksølvmikstur. Hvordan, hvorfor og af hvem han muligvis blev myrdet, vil som omtalt komme frem for offentligheden ved en anden lejlighed. I forbindelse med navnet Karl Høvde er det tilstrækkeligt at huske på, at man allerede i 1603 var klar over, at Tycho Brahe blev alvorligt syg ved en middag. Sygdomsforløbet blev skildret temmelig nøje i gravtalen, der udkom på tryk få uger efter astronomens død. Med Karl Høvde kan Venusin altså mene tjenestekarlen og fæhovedet Tycho Brahe, der fik alvorlige problemer under en middag.

I *Den Hvenske Krønike* forekommer ordet Karl Høvde kun et enkelt gang. Hvis tilnavnet skal forstås som et almindeligt skældsord, kunne man forvente formen *høved*, men i originalteksten finder vi skrivemåden *Charlhøude*. Noget taler for, at de to sidste stavelser snarere skal fortolkes som en gammel stavemåde for det nudanske ord ”høfde”. Det betød oprindeligt ”fremspring”, ”forbjerg” eller ”halvø”, og enhver teatergænger ved, at Cyrano de Bergerac i en berømt replik betegner sin fremstående næse som både forbjerg og halvø, i hvert fald på sit modersmål: *c'est un roc! ... c'est un pic! ... c'est un cap / Que dis-je, c'est un cap? ... c'est une péninsule!*

Nu havde astronomen et karakteristisk lighedspunkt med franskmænden, idet han ved en duel var blevet skamferet i ansigtet og derfor bar en kunstig guld næse. Der er ingen tvivl om, at han var offer for spot på grund af sit grimme ansigt. I et brev fra den 10. juli 1598 kaldte en af hans fjender ham for en ”næse- og hornbærer” (*nasutulo illo et cornuto*). Det kan derfor ikke udelukkes, at han dengang på dansk havde fået det ondsindede tilnavn Karl Høvde, ”Karl Langnæse”. Var det virkelig tilfældet, så skulle der ikke særlig meget kongelig fantasi til at gennemskue, hvem den farlige kæmpe Charybdis var i digtet om Victor. At Venusin i *Den Hvenske Krønike* skriver *Charlhøude* i et ord og med *ch* i stedet for *k*, kan være en skjult form for selvcitat. Selv om Venusins lille digt aldrig blev trykt, var det tilsyneladende ikke helt ukendt i begyndelsen af 1600-tallet. Digtet blev i hvert fald ikke kun læst af Sivert Grubbe og Peder Hansen, men også af kongen selv, som det jo udtrykkeligt var stilet til.

Der står endnu et afgørende spørgsmål tilbage. Symboliserer Victor kun Danmark? Det er næppe tilfældet, for de insisterende *v*-allitterationer i første vers peger også på digteren selv. Han kom i modsætning til adelsmanden Tycho Brahe og kongen fra folket og havde almuens røde blod i sine årer. Hans litterære klassekamp var rettet mod to temmelig ens fjender, der i digtet begge begyndte med forbogstaverne *Ch*. At selveste Kristus ved allitterationen havnede i samme lejr som Tycho Brahe og Christian IV, generede næppe den københavnske præst, der kort efter digtets tilblivelse fik lejlighed til at droppe sin gejstlige karriere til fordel for et professorat ved Københavns Universitet. I dag erklærer

enkelte protestantiske præster sig åbent som ateister. Det kræver ikke særlig meget mod, fordi disse statsansatte risikerer hverken at miste embede eller pension. Så liberale var forholdene ikke under Christian IV's fundamentalistiske regime. Hvis Venusin dengang havde indrømmet sin manglende tro på Luthers metafysik, ville han med øjeblikkeligt varsel være endt på kætterbålet sammen med alle de andre ofre for datidens hekseforfølgelse. Allerede i 1586 mistænkte kansler Arild Huitfeldt Venusin for at være lige så skrøbelig i troen som den tvivlende Jonas. Humanisten Jon Jakobsen identificerede sig nok ikke kun med hedningen Horats, men også med sin bibelske navnebror, der "ville flygte bort fra Herren" (Jon 1,3).

Det skal understreges, at ovennævnte fortolkning af Venusins digt udelukkende beror på spekulation. Intet er videnskabeligt påviseligt. Det står enhver frit for at tro på, at Venusin var en typisk hofsnog, der af lettelse over, at kongen var vendt helskindet hjem fra en farlig rejse, skrev et uskyldigt lejlighedsdigt. Det kan heller ikke bevises, at den skægbærende person på kobberstikket er identisk med Christian IV. Måske er hele den ældre del af dansk historie og litteratur rent faktisk så møgkedelig, at alle historie- og dansklærere lige så godt kan begynde undervisningen med Slaget på Reden og Oehlenschläger. For hvis de går i gang med kong Dan og de kanoniske folkeviser om Germand Gladensvend og Ebbe Skammelsøn, risikerer de at dysse selv kongerigets allermost opvakte elever i søvn.

I kraft af den uanfægtelige ytringsfrihed kan sidstnævnte nu stifte bekendtskab med en anderledes tænkende landsmands opfattelse. For at Danmarks travle ungdom ikke skal ulejliges med at gå på biblioteket og for at redaktørerne for Danmarks mange tidsskrifter ikke skal tvinges til at finde på nye begrundelser for at afvise et udenlandsk manuskript med irriterende og ubeviselige postuler, er disse linier for en enkelt gangs skyld blevet lagt direkte ud på nettet. Fortsættelse følger.

Woerth den 8. juni 2008
Vinilandicus

(Andersen 2007: se under *Den Hvenske Krønike* på denne hjemmeside)